

Nathan Thrall

Een dag uit het leven van
Abed Salama

Een Palestijnse tragedie

Vertaald uit het Engels
door Ineke van den Elskamp

Cossee
Amsterdam

‘We zien niet in wat ons aandeel is in wat er gebeurt, dus noemen we bepaalde gebeurtenissen treurige voorvallen terwijl ze het onvermijdelijke gevolg zijn van onze ondernemingen, en noemen we andere gebeurtenissen onontkoombaar, alleen maar omdat we niet van gedachten willen veranderen.’

Stanley Cavell

PROLOOG

De avond voor het ongeluk was Milad Salama haast door het dulle heen vanwege het schoolreisje. Hij stond opgewonden aan de arm van zijn vader Abed te trekken. 'Baba, ik wil iets te eten kopen voor de picknick morgen.' Ze waren in het appartement van Abeds schoonouders, die een kleine buurtwinkel hadden op korte afstand van hun huis. Abed nam zijn vijf jaar oude zoon mee door een van de smalle stegen van Dahiyat a-Salaam, een wijk in Anata, waar ze woonden.

In een straat zonder trottoirs baanden ze zich een weg tussen de geparkeerde auto's en het stilstaande verkeer door. Boven hun hoofd hingen kabels, telefoondraden en lichtsnoeren kriskras door elkaar. Ze verzonken in het niet bij de grote torenflats die vier, vijf, zelfs zes keer zo hoog waren als de afscheidingsbarrière, de acht meter hoge betonnen muur die Anata omringde. De tijd dat Dahiyat a-Salaam een landelijk, kaal gebied was, lag Abed nog vers in het geheugen. Toen kon er nog in de breedte gebouwd worden in plaats van in de hoogte. In de winkel kocht Abed voor Milad een flesje van de Israëlische sinaasappellimonade Tapuzina, een bus Pringles en zijn favoriete traktatie: een Kinder Surprise.

De volgende ochtend hielp Abeds vrouw, Haifa, die net als Milad tener gebouwd en blond was, de jongen met aankleden. Milad moest zijn schooluniform aan: een wit overhemd, een grijze trui met het embleem van zijn particuliere basisschool Nour al-Houda en een grijze broek, die hij telkens moest optrekken omdat hij van zijn smalle middel zakte. De negen jaar oude broer van Milad, Adam, was al weg. Een witte schoolbus claxonneerde zacht

in de straat. Milad verorberde snel het laatste restje van zijn gebruikelijke ontbijt: labneh met olijfolie en za'atar, die hij oplepelde met een stuk pitabrood. Breed lachend pakte hij zijn lunch en lekkernijen, gaf zijn moeder een kus en haastte zich naar buiten. Abed sliep nog.

Toen Abed uit bed kwam, was het grijs buiten. Het plensde en hij zag dat het af en toe zo hard waaide dat mensen op straat moeite hadden om rechthout te lopen. Haifa keek met een frons op haar gezicht uit het raam. 'Het is slecht weer.'

Abed raakte haar schouder aan en zei: 'Waarom maak je je zo ongerust?'

'Weet ik niet. Gewoon een gevoel.'

Abed had een dag vrij van zijn werk bij de Israëlische telefoonmaatschappij Bezeq. Hij ging samen met zijn neef Hilmi met de auto vlees kopen bij zijn vriend Atef, die een slagerij in Dahiyat a-Salaam had. Atef was er niet, en dat was gek. Abed vroeg een van de medewerkers of hij wilde nagaan of alles in orde was met Atef.

Atef woonde in een ander deel van Jeruzalem, Kufr Aqab, een dichtbevolkte stadswijk met hoge, zonder toezicht gebouwde en lukraak neergeplante torenflats, die, net als Dahiyat a-Salaam, van de rest van de stad was afgesneden door een controlepost en de muur. Om de dagelijkse files te vermijden en niet te hoeven wachten bij de controlepost, wat soms uren kon duren, nam Atef een omweg naar zijn werk.

Atef liet weten dat hij vaststond in een vreselijke opstopping. Kennelijk was er een eindje verderop een botsing gebeurd, op het stuk weg tussen twee controleposten, een bij het vluchtelingenkamp Qalandia en de andere bij het dorp Jaba. Een paar tellen later werd Abed gebeld door zijn neef. 'Is Milad vandaag mee met het schoolreisje? Er is een ongeluk gebeurd met een schoolbus in de buurt van Jaba.'

Abeds maag draaide zich om. Hij liep met Hilmi de slagerij uit en stapte in de zilverkleurige jeep van zijn neef. Ze reden de heu-

vel af door de ochtendspits, langs de jongemannen die aan hun werkdag begonnen in de carrosseriebedrijven met Hebreeuwse reclameborden voor Joodse klanten, langs de school van Milad en daarna langs de muur. De weg liep in een bocht om de nieuwbouw van de nederzetting Neve Yaakov en klom omhoog over de steile heuvel naar Geva Binyamin, een Joodse nederzetting die ook bekendstond als Adam, zoals ook de oudere broer van Milad heette.

Bij het knooppunt Adam stond een lange file omdat militairen het verkeer in de richting van het ongeval tegenhielden. Abed sprong uit de suv. Hilmi, die ervan uitging dat het om een lichte botsing ging, zei hem gedag en keerde.

Door toedoen van Abed was Milad nog bijna niet meegegaan met het schoolreisje, niet omdat Abed een soort voorgevoel had gehad; hij was gewoon nalatig geweest.

De dag voor het schoolreisje was hij met Hilmi in Jericho. Ze stonden op de platte, stoffige vlakte van de laagst gelegen stad op aarde, bijna 300 meter onder zeeniveau, toen Abed werd gebeld door Haifa. Ze vroeg of hij de 100 shekel voor Milads schoolreisje nog had betaald. Eerlijk gezegd was hij dat vergeten. Aanvankelijk wilde Haifa niet dat Milad ging, maar toen ze zag hoe graag hij met zijn klas mee wilde, had ze met haar hand over haar hart gestreken. Milad had het dagenlang alleen maar over het schoolreisje gehad. Toen Haifa belde, rende Milad opgewonden door het huis van haar ouders. Hij kon haast niet wachten tot zijn vader terugkwam zodat ze samen lekkernijen konden gaan kopen. Inmiddels was het al laat. Als Abed niet bij de school was voor die zijn deuren sloot, zou Milad de volgende ochtend niet mee mogen in de bus.

Het was halverwege de middag, maar koud en bewolkt, een voorbode van het slechte weer van de volgende dag. Takken van dadelpalmen ritselden in de verte. Abed zei tegen Hilmi dat ze snel terug moesten.

Hilmi was in Jericho voor zaken. Hij had nog niet zo lang geleden 70.000 dollar geërfd en wilde dat bedrag investeren in grond. Er was bijna geen grond meer te koop in Anata, waar de familie Salama woonde. Vroeger was Anata een van de uitgestrektste steden op de Westelijke Jordaanoever geweest, een langgerekte strook die van de met bomen begroeide heuvels van Jeruzalem oostwaarts liep naar de lichtgele heuvels en wadi's aan de rand van Jericho. Maar inmiddels was bijna alle grond in de streek door Israël geconfisqueerd of ontoegankelijk gemaakt voor Abed en Hilmi en de inwoners van Anata. Een stad van eenendertig vierkante kilometer was gereduceerd tot een armzalige tweeënhalve vierkante kilometer. Vandaar Jericho.

Om op tijd bij Milads school te zijn, haastten Abed en Hilmi zich naar snelweg 1, de belangrijkste doorgaande weg van oost naar west in Israël. Ze reden omhoog tegen de bergrug op en passeerden drie omheinde Joodse nederzettingen, gebouwd op grond van Anata, en het bedoeïenendorp Khan al-Ahmar, bestaande uit verspreid staande tenten en hutten op een stuk land dat van Abeds grootvader was. Toen ze de Abu-Georgeweg op draaiden, zagen ze de olijfgaarden die eigendom waren van Abed en zijn broers en nu waren overgenomen door kolonisten. Vervolgens kwamen ze in de buurt van het beruchte E1-gebied waar Israël een paar duizend woningen en enkele hotels wilde bouwen, en een industriegebied wilde aanleggen. Tot slot passeerden ze toen ze de laatste heuvel op reden de nederzetting Anatot en de daarnaast gelegen legerbasis, ook op land van de familie Salama.

Eenmaal in Anata reden ze naar het schoolgebouw, dat aan de uiterste rand van de stad lag, pal tegen de muur. Er was vrijwel niemand meer op het terrein. Abed rende het ijzeren hek door en over het kunstgrasveld naar de entreehal en zei tegen de secretaresse dat hij het schoolreisje kwam betalen.

‘Het is te laat. We zijn dicht.’

Abed haastte zich de trap op en ging op zoek naar een leer-

kracht die hij kende, Mufida. Zij belde het schoolhoofd, dat de secretaresse belde, en met een zucht van opluchting liep Abed weer naar beneden om te betalen. Milad ging op schoolreisje.

Het regende toen Abed bij het knooppunt Adam uit de suv van Hilmi stapte. Hij had een lange zwarte jas aan die hij had aangehouden omdat er stormachtig weer werd verwacht. Hoe dichterbij hij bij de plaats van het ongeval kwam, hoe ongeruster hij werd. Hij versnelde zijn pas tot een drafje tot hij een groene legerjeep aan zag komen. Hij hield de auto aan en zei in het Hebreeuws tegen de militairen dat zijn zoon waarschijnlijk in de bus zat. Hij vroeg hun om een lift. Ze weigerden. Toen begon Abed te rennen. Aanvankelijk kon hij de bus niet zien omdat die aan het zicht werd onttrokken door een achttienwielige vrachtwagen met oplegger die dwars over twee van de drie rijstroken van de weg stond. Er stonden tientallen mensen op een kluitje bij elkaar. Hij zag ook een paar ouders, die zo snel mogelijk naar de plaats van het ongeval waren gekomen.

‘Waar is de bus?’ vroeg Abed. ‘Waar zijn de kinderen?’ Even later kreeg hij de bus in het oog: hij lag op zijn kant, een leeg, uitgebrand skelet. Abed zag geen kinderen, geen leerkrachten, geen ambulances. Tussen de mensen ontdekte hij een neef die hij niet mocht, Ameen. Jaren geleden waren ze met elkaar in een heftig gevecht verwickeld geraakt waardoor Abed in het ziekenhuis was beland. Ameen werkte nu voor de Palestijnse Preventieve Veiligheidsdienst, die optrad als Israëls rechtshandhaver in de stedelijke gebieden op de Westelijke Jordaanoever. Hij stond bekend als een van de corrupte agenten die mensen afpersten.

‘Wat is er gebeurd?’ vroeg Abed.

‘Vreselijk ongeluk,’ antwoordde Ameen. ‘Ze hebben de verbrande lichamen uit de bus gehaald en ze op de grond gelegd.’

Met bonzend hart rende Abed weg bij Ameen. Wie zei zoiets nou tegen een vader? Het was voor het eerst dat Abed hoorde dat

er mensen waren omgekomen. Nu kon het afschuwelijke beeld niet meer worden uitgewist. Abed liep verder de menigte in met de woorden van Ameen galmend in zijn hoofd.

Om hem heen gonsde het van de geruchten, die van de ene omstander naar de andere gingen: de kleuters waren naar een kliniek in a-Ram gebracht, twee minuten verderop; ze waren in het medisch centrum in Ramallah; ze waren van Ramallah overgebracht naar het Hadassah Ziekenhuis op de Scopusberg. Abed moest besluiten waar hij heen ging. Met zijn groene ID van de Westoever zou hij Jeruzalem niet in mogen zodat hij niet bij het Hadassah Ziekenhuis kon gaan kijken. Het gerucht over a-Ram was onwaarschijnlijk, want dat had geen ziekenhuis. Het medisch centrum in Ramallah leek het aannemelijkst. Hij vroeg twee onbekenden om een lift. Ze hadden net een rit van tweeënhalf uur achter de rug vanuit Jenin en gingen de andere kant op. Maar ze aarzelden geen moment.

Het kostte veel tijd om tussen alle auto's uit te komen die bij de plaats van het ongeval bumper aan bumper stonden. Op de weg van Jeruzalem naar Ramallah kwamen ze langs Kids Land, het speelparadijs waar de klas inmiddels had moeten zijn. Op het dak stond een reusachtige SpongeBob, een van Milads favoriete tekenfilmfiguren.

In Ramallah kwamen Abed en die twee aardige onbekenden ten slotte bij het ziekenhuis, waar totale chaos heerste: ambulances met loeiende sirenes; ambulanceverpleegkundigen die gewonde kinderen op brancards naar binnen reden; ouders in paniek die schreeuwden en huilden; tv-ploegen die medisch personeel interviewden. Abed kreeg een beklemmend gevoel op zijn borst en zijn ademhaling ging snel. Hij baande zich een weg door het ziekenhuis en probeerde zijn groeiende angst de kop in te drukken. Maar zijn hoofd wilde niet meewerken. Dat fixeerde zich op één hardnekkige gedachte: word ik gestraft voor wat ik Asmahan heb aangedaan?